

TRISKI LIST

Gorica, dne 24. maja 1944.

Oglasi se zaračunavajo po ceniku.
Bančni konto pri Cassa di Risparmio
Gorica.

Uničenje komunistov na Primorskem

Kakor poroča »Adria Zeitung«, so nemške čete v aprilu in maju izvedle na Primorskem vrsto uspešnih očiščevalnih akcij. Kljub razsežnemu in težavnemu terenu so dosegle popoln uspeh. Razbile so organizacijo tolovajskih krdel ter očistile v gospodarskem pogledu zelo važno področje. Strle so v tem predelu komunistično teroristična jedra in razbile tudi vsa oskrbovalna središča. Okrog 1500 pripadnikov komunističnih tolpe je padlo, nad 2000 pa je bilo ujetih. Zaplenjene so bile velike množine orožja, municije in opreme, a tudi znatne zaloge živil.

Operacije nemških čet je izkoristilo veliko število prisilnih mobilizirancev, da so se rešili iz komunističnih krdel. Množica ubežnikov se še vedno veča, čim bolj se med prisilnimi mobiliziranci doznavajo za amnestijo, ki jo je 1. maja t. l. proglasil Vrhovni komisar, katero pa so komunisti na vso moč skušali prikrivati. Tudi ob sedanjih operacijah se je pokazalo, da v tolovajskih krdelih ni več niti najmanjše volje do borbe in da je demoralizacija med njimi vedno večja. To ni le posledica hudih udarcev, ki jih tolovajskim skupinam vedno na novo zadajajo nemške čete, temveč tudi posledice demoralizacije, ki se bolj in bolj polašča komunističnih komandantov samih, tako da so ti navadno med prvimi, ki zbeže in puste druge na cedilu.

Prebivalstvo primorskih krajev, kateri so bili ob teh akcijah rešeni tolovajskega terorja, si je globoko oddahnilo ter je hvaležno sprejemalo in pozdravljalo nemške vojake.

Hrvatski minister v Nemčiji

Monakovo, 22. maja. Na povabilo vodje strankine pisarne, državne vodje Bormanna je bival hrvaški državni organizacijski vodja minister dr. Vitez Lovro Šušić več dni v Nemčiji. Minister je obiskal v spremstvu vodilnih hrvaških odličnikov najprej Gradec. Po ogledu strankinih prostorov v okrožju je nadaljeval s potovanjem v Monakovo preko Solnograda. Središče njegovega bivanja v Monakovem je bil sprejem, ki mu ga je priredil državni vodja Bormann, ki je izročil prijateljskim gostom pozdrave Führerja. V svojem nagovoru je podčrtal državni vodja globoko povezanost hrvaškega naroda z nemškim narodom v tem boju za usodo Evrope. Minister dr. Šušić je odgovoril, da more hrvaški narod to borbo voditi le ob strani nemškega naroda do zmagozlasnega konca. Po obisku Nürnberga, mesta strankinih zborovanj, so se vrnil gostje v Zagreb.

Selitve na Baltiku

Lizbona. Časnik »The Weekly Review« objavlja senzacionalno poročilo o podrobnostih sovjetskega preseljevanja v Baltičkih državah. Poročila je napisal Litvanec Devine.

Pred velikimi odločitvami v poletju

Berlin, 22. maja. Zastopnik vrhovnega poveljstva nemške vojske v Wilhelmstrasse je izjavil, da je nemško vojaško vodstvo še vedno mnenja, da bo letošnje poletje prineslo velike vojaške odločitve. Pri tem je treba predvsem misliti na invazijo, vendar so tudi letalski napadi in v zadnjem času že pričela nova zavezniška ofenziva v Južni Italiji z drugim bojiščem v zvezi. Ofenziva v Južni Italiji je bila doslej za zaveznike pravčasno in trudapolno podjetje. Zastopnik je dejal, da je treba sicer upoštevati da gre za gorato ozemlje, ki ne dopušča takoj velikih operacij in operativnih rezultatov. Vendar je treba nasprotnikov uspeh v primeri z veliko uporabo ljudi in gradiva doslej označiti kot prav malenkosten.

Boji v Južni Italiji se trenutno gibljejo še vedno pred glavnimi nemškimi obrambnimi postojankami. Do same obrambne črte napadalec še ni prišel. Novi dovozi in močni pokreti rezerv, ki so jih ugotovili izvidniki, pa dokazujejo, da imajo zavezniški očitno namen nadljevati ofenzivo z vztrajnostjo in z še večjim poudarkom.

Prav tako morajo staviti v zvezi z invazijskimi pripravami tudi nemški veliki letalski napad na Portsmouth. To je bil eden izmed nemških protinapadov, ki se vsled teh priprav vrše že dalj časa in ki se bodo tudi v bodoče nadaljevali z močnim poudarkom.

Od dneva do dneva...

V. R. - Trst, dne 23. maja.

Kakor da si vojna pozorišča menjujejo vlogo — do včeraj je še besnela strašna vojna vihra na vzhodu in vojna poročila so nam govorila dan za dnem o krajih, ki jih zamoremo označiti kot značilne za sedanji vojni zemljepis, danes pa je zaplamtel požar na južnoitalijanski fronti in zopet nam poročila navajajo imena, ki bodo brezdomno ostala za vedno v spominu človeštva. Italijanski jug je prevzel mesto še mrzlega severovzhoda. Angloamerikanci so posegli po vseh sredstvih in navaljujejo besno in trmoglavno na nemške postojanke. Jasno je, da jim ta naval dovoljuje tu pa tam kaj dobitka, še bolj jasno pa je, da dosedaj se niso dosegli kar so pravzaprav upali — nemška fronta je nerazrušljiva, vsaka ped zemlje je prejeta s krvjo trdoglavega sovražnika, povsod je obramba mirna, točno organizirana, brez omahovanja, brez slabosti. Vse to pa, ne da bi še poveljnik general Kesselring posegel po svojih mogočih rezervah. Začasno se najhujši boji omejujejo na srednji del italijanske fronte, dočim je fronta pri Nettunu razmeroma mirna. Razni znaki pa kažejo, da se bo v kratkem tudi tam vnelo. Nemška defenzivna fronta je ohranila svojo gibčnost in možnost gibanja in ni nikakor navezana slediti

pritisku sovražnika. Na vzhodni fronti nič novega — to pa znači, da je to stanje predigra novih dogodkov. Na eni strani pripravljajo Sovjeti vse potrebno za nov napad, na drugi je Nemcem dana možnost pripraviti svojo obrambo in vsi vemo, kaj to pomeni. Suneč bo brezdomno močan, Rusi hočejo na vsak način doseči kaj več, kakor novo ozemlje, ki nima za končni cilj te vojne odločilne važnosti in nemške čete vedo to prav dobro.

Kar je pravzaprav novega — o čemer se je sicer že mnogo govorilo in pisalo — je brezdomno predstoječa invazija. Toliko je neprijatelj že pisal o njej, da sedaj sploh ne more več čakati, tudi ako bi se ne izvršila na ukaz gospodarja vseh svetskih plutokratov, Moskve. Vse meje Evrope so sedaj zastražene — atlantske utrdbe, ki obsegajo zapadni breg Evrope in vse sredozemsko evropsko obrežje, čakajo na sovražnika. Kdor pozna Nemčijo, ve da je vse pripravljeno in ako je vse pripravljeno, bo tragično važni poizkus sovražnika Evrope zadel na nekaj nerazrušljivega. Veliki dogodki so torej sedaj pred nami — nekaj odločilnega vrši po razburkanem svetovnem vzduhu, toda tehnika možnosti in sreče junaske se ni niti za las premaknila, njeno kazalo ne omahuje in vara se, kdor misli, da ga bo lahko omajati.

Rommel si je ogledal obrambni zid v Franciji

Berlin, 22. maja. Maršal Rommel je obiskal te dni nemške obrambne naprave v Normandiji ter se je pri tej priliki prepričal o visoki bojni moči in obrambni sposobnosti vseh utrdb, trdnjav in ostalih oporišč. Zlasti se je zanimal za zaporne naprave na kopnem in pomorskem bojišču, ki so bile v zadnjih mesecih še okrepljene.

Na tem potovanju je obiskal maršal tudi več odsekov ob normanski obali, predvsem neko točko v bližini Cherbourg, ki jo je sovražnik v dveh zaporednih nočeh napadel z bombami najtežjega kalibra. Naprave pa so kljub številnim bombnim zadetkom utrpeli le malenkostno stvarno škodo. Osebnih izgub sploh ni bilo. Tudi vse orožje je ohranilo svojo polno moč.

Obisk je s tem znova potrdil visoko bojno silo nemških utrdb ob francoski obali in njihovo odpornost proti vsakemu tudi presepetljivemu napadu z morja ali iz zraka.

Med Poljaki in Sovjeti

Zeneva. Židovski »New York Times« objavlja intervju svojega londonskega dopisnika z Nikolajevkom, predsednikom poljske emigrantske vlade, v katerem se slednji pritožuje, da Sovjeti vedno bolj povečujejo svoje zahteve glede Poljske.

Sovjeti hočejo Dardanele

Berlin, 22. maja. Pogodba med grškimi in bolgarskimi komunisti, ki je bila sklenjena kmalu po razpustu kominterne, vsebuje v peti točki določbo »Carigrad in Dardanele bosta tvorila pod nadzorstvom SSSR neodvisno avtonomno republiko«. Dnevnik »Völkischer Beobachter« komentira danes to točko te pogodbe. Ta pogodba potrjuje le to, kar nam je že davno znano, da streme namreč Sovjeti za tem, da si zagotove nadzorstvo nad morskimi ožinami, kar je Molotov pri svojem berlinskem obisku leta 1940. javno zahteval. Dobe sedno piše »Völkischer Beobachter«: »Ko so grški in bolgarski komunisti podpisali to pogodbo, je bila Severna Afrika že v rokah Angloamerikancev, pred katerih očmi se je že pričela boljševiska ekspanzija proti centru Alžira. Badoglio je z vednostjo sovražnika priredil izdajo ter ohromel obrambo Sicilije, da je sovražnik brez nevarnosti lahko pristal.« Tako so bili dani vsi pogoji za vdor Moskve v Sredozemsko morje in Moskva je seveda priliko znala izkoristiti. Ker je bila predana Sovjetom tretjina italijanske mornarice, so imeli za vdor v Sredozemlje dovolj vojaških in političnih sil in se

daj jim primanjkuje le še morske ožine, ki jim naj zagotove in zavarujejo ono sovjetsko republiko ob Dardanelah in Bosporu.

V Rimu redno življenje

Bern. Rimski dopisnik švicarske poročevalske agencije javlja v zvezi z angloameriško ofenzivo v Južni Italiji, da se je med prebivalstvom razširilo prepričanje, da je Nemce težko prisiliti k umiku iz njihovih obrambnih črt. To mnenje je v Rimu tako razširjeno, da se nihče ne pripravlja na izpraznitev. V Rimu vlada popoln mir. Vsakdo opravlja še naprej svoje običajne posle. Že mesece ni opaziti nikakih nemških kolon. Čete nemške vojske, ki imajo svoje položaje južno od Rima, so prišle tjakaj, ne da bi šle skozi mesto. Oblastva so uvedla nove ukrepe, ki omogočajo točno nadzorstvo vseh vozil. Le avtomobil Rdečega križa, sanitetne službe in prevozov živil za prebivalstvo smejo v mesto. Tako sledi Rim kot »odprto mesto« vojaškim operacijam, ki so na jugu.

Enotna srbska fronta

Beograd, 23. maja. Enotna srbska narodna fronta je postala danes dejstvo, piše prosvetni minister Velibor Jonič v tedniku »Srbski narod«.

Naš jezik

Škof Anton Martin Slomšek je bil za časa svojega življenja med Slovenci spoštovan tako kot svetnik, kot učenjak, kot vzgojitelj in kot pesnik. Spoštovali so ga tudi Nemci in glas o njem je bil razširjen prav tako tudi na Goriškem. Toda najlepše, kar je zapustil za seboj, so njegove zlate besede o preljubem maternem jeziku, ki ga je učila njegova mati in v katerem je govoril z njim njegov oče.

V resnici je materni jezik najdražji zaklad, najboljša dota, ki nam jo dajo stariši in an to doto moramo biti vedno ponosni. V sodobnem jezikoslovju velja dandanes pravilo: Noben jezik ni grd, noben jezik ni v absolutnem smislu grši ali lepši od drugega, toda vsakomur je materni jezik najlepši, najljubši, v njem izraža vsak človek svoja najgloblja čustva. Ti mož ali žena, kadar greš k spovedi, povej v katerem jeziku se hočeš odkrito spovedati, če ne v maternem? Ti mladenič, ki se vrtiš okoli svoje izvoljenke, povej, v katerem jeziku bi ji najraje razodel, da jo imaš rad, če ne v maternem. In ti, ki se morda poslavljaš že s tega sveta, povej, v katerem jeziku bi rad še izrazil svoje zadnje želje, če ne v maternem? Slovenci smo v Evropi sploh znani, da govorimo in da se hitro naučimo več jezikov, saj med nami niso kar nič redki inteligenti, ki govorijo kar po pet do deset jezikov. Pa ne samo inteligenti, vprašajte stare odslužene vojake in — zlasti na Primorskem — stare mornarje, pa vam bodo odgovorili v ne vem koliko jezikih, celo arabski, španski, portugalski in slični jeziki niso izvezti. Toda kljub naši nadarjenosti za tuje jezike, smo in ostanemo zvesti naši domači govorici, zvesti jeziku, v katerem nas je učila in — morda zmerjala — naša mati, v katerem smo se kot otroci učili moliti in v katerem smo po tihem peli prve pesmice.

Pa ponosni moremo biti Slovenci na naš jezik. Naši jezikoslovci so ugotovili, da imamo Slovenci že okoli 300 tisoč besed ugotovljenih, zapisanih in v slovarjih natisanih, najmanj toliko pa jih še ni objavljenih. Torej spada naš jezik zaradi bogastva besed med najmočnejše v Evropi in na svetu ter si upa biti ob strani s še bogatejšima nemškim in francoskim jezikom.

Naš slovenski jezik se živi, to se pravi, da ni okostenel, kakor recimo francoski. Še vedno ustvarja nove izraze, še vedno se spreminja in razvija. Toda naš jezik je toliko močan, da more izraziti prav vse, kar je sodobnemu človeku potrebno. Ni ga poglavja čistega modroslovja, bogoslovja, tehnike, industrije in česa slanelega, da ga ne bi mogli napisati v slovenskem jeziku. Spoštujemo sicer nekatere tuje izraze, v kolikor so nam potrebni, toda moremo jih takoj nadomestiti z domačo besedo,

ako bi se nam to zdelo po trebno.

Naš jezik je tudi blagode neč. Najlepše melodije more te zapeli v slovenskem jeziku. Ljubljanska opera stalno uprizarja glabena dela svetovnih skladateljev v slovenskem jeziku in tam morete slišati Mozarta, Beethovna, Wagnerja, Verdija, Puccinija, Rossinija, Gounoda, Bizeta, Smetano, Dvoraka — vse v slovenskem jeziku, dokaz, da je naš jezik res muzikaličen. Sicer pa Goričanom, znanim pevcem, tega menda ni treba še posebej dokazovati.

Toda če imamo tako lep in tako bogat jezik, ga moramo tudi ljubiti in gojiti. Predvsem moramo brati slovensko, tako, da nam ne zmanjka slovenskega izražanja. Slovensko leposlovje je dandanes že tako bogato, da moremo v slovenskem jeziku brati prav vse, kar zanima vsakogar, bodisi zadnjega pastirja na gmajni ali kmeta ali pa škofa in vseučiliškega profesorja. V Gorici se zaenkrat tiska poleg našega lista le nekaj malega tiskovin, upajmo, da bo tudi v našem mestu zopet pričela izhajati slovenska knjiga, kakor nekoč pred 30 leti, ko je pravzaprav Gorica zalagala vse slovensko čitateljstvo z dobrimi slovenskimi knjigami. Stari domoljubi — le spomnite se, kako je bilo tedaj. Zaenkrat se slovenske knjige tiskajo v Ljubljani, prihajajo pa tudi v Gorico in jih vidimo po izložbah tudi tu. Knjige so poceni in ljudje radi se gajo po njih. Prav radi smo pripravljani svetovati slehernemu Slovence, ki stremi po posebnih in bolj kvalitetnih knjigah, kam naj se obrne.

Hudi časi so in poleg naše vere sta nam glavna tolažba naš lep materni jezik in naša tiskana beseda. Zato spoštujemo vse troje. —lr

Nabiranje posojila za partizane

Te dni nabirajo po Goriškem posojila za partizane v znesku 50 milijonov. Posojilo je izvedeno tako, da je Goriška razdeljena na predel. Vsak predel mora zbrati noločeno število denarja. Brda na pr. morajo zbrati 2 milijona, na Kanalskem morajo dati 4 milijone i.t.d. Ubogo ljudstvo ječi, kdaj bo konec tega izzemanja. Tudi po Gorici so se pojavili prav te dni nabiralci. Naj ne mislijo politično naivni bogataši, da so goriški narodnjaki slepi za njih zveze s partizani. Vsaka reč pride na vrsto. Nekdo bo moral odgovarjati za nesrečo, ki je prišla nad ljudstvo!

Joško Schiff

Joško SCHIFF je bil eden najvidnejših goriških mlajših ljudi. Leta 1941. je bil zaradi nekega sestanka na Cerkljanskem obsojen in zaprt v znani piemonteški kaznilnici v Fossanu. Že pred zaporom je bil rahlo nagnjen na levo. V zaporu, ki je bila znana visoka šola komunistov, je pod vplivom literature, ki je kljub vsem zamreženim oknom prihajala v celice, vstopil v komunistično partijo.

Ko je prišel pred par meseci iz zapora domov v Gorico, mu je vodstvo OF za Primorsko ponudilo načelstvo VOS-a za Gorico s posebno nalogo, naj špijonira in minira narodne kroge, v katerih se je preje kretal. Ker ni hotel igrati vloge glavnega krvnika v Gorici, se je prostovoljno javil med partizane in odšel v Čepovan. Po par tednih se je vrnil iz Čepovana živčno uničen in popolnoma razočaran nad delom partizanskih poveljnikov. Izjavljal je, da jih je treba vse likvidirati, ker niso nobeni komunisti, ampak banditi.

Hotel je iti na Vipavsko, da stopi k tamkajšnjim partizanskim oddelkom, a na poti sta ga v Renčah ustavila dva Vosovca in poslej ga ni nihče več videl. Pač pa se iz vsch poučenih krogov ponavlja vest, da je bil Schiff likvidiran.

„Pospeševanje ljudske izobrazbe“

V nekem večjem kraju v Brdih, ki uživa blagare partizanskega raja, vaške pobaline, ki še slovenske abecede ne poznajo, učijo ruskih cirilskih črk. Bog jim daj zdravo pamet!

Domobranske akcije okrog Črnega vrha

Domobranske potrulse iz raznih notranjskih posadk so preiskale pretekle dni ves teren okrog Črnega vrha, kjer so se še nedavno nahajale močnejše tolovajske skupine. Gozdnato zemljišče okrog Črnega vrha je bilo znano zatočišče partizanskih brigad, kamor so se umikale po brezuspešnih napadih na Idrijo, Rovte, Hotederšičico, Logatec in po izpadih v Vipavsko dolino in Postojnsko kotlino. V Zadlogu je dolge mesece taborila »Komanda mesta«.

Plen patrolj je bil velik. Ker so se partizani hitro umaknili, so domobranci našli v tolovajskih skrivališčih velike količine vojaškega materiala, sanitetnih potrebščin in propagandne literature. Pri terencih so dobili precej živine, katero so jim tolovajji dali »v rejo«. Ko so se prijavi pravi lastniki ukradene živine, so jim jo domobranci vrnili.

DOMOBRAANSKO ZBOROVANJE V ILIRSKI BISTRICI

NOTRANJSKO LJUDSTVO SE OKLEPA DOMOBRAANSKE IDEJE

Notranjsko ljudstvo se oklepa domobranske ideje.

V predzadnji številki našega lista smo prinesli novico o seji županov bistriškega okraja in o prihodu domobrancev v Ilirsko Bistrico.

Mlada postojanka je takoj začela z delom. 14. maja, v nedeljo so domobranci organizirali prvo javno zborovanje.

Komunisti po gozdovih so seveda to zvedeli in pod najstrožjimi kaznimi prepovedali udeležbo na protikomunističnem zborovanju. Toda poštemu ljudstvu je nasilje dovolj, zato je šla novica o zborovanju od ust do ust in nedelja je bila za Ilirsko Bistrico res prvi pravi slovenski praznik.

Takoj po veliki maši se je zborovanje pričelo. Struna četa domobrancev je prikoralala na glavni trg, kjer so že pričakovale velike množice zlasti mož in fantov, ki jih je bilo nad 700. Zborovanje je vodil domač domobranec.

Po pozdravnih besedah je prosil glavnega govornika na zborovanju na zborovanju g. Janeza Lavrina naj z govorom začne. Govornik je najprej orisal življenje primorskega in kraškega ljudstva. Prišli so novi »osvoboditelji« iz gozdov, ki so s svojimi lažmi in zvijačami zapelevali nesrečne ljudi, da so jim res vsaj nekateri verjeli. Razumljivo, saj niso vedeli, kdo so ti ljudje. Toda to so

isti ljudje, ki so vso Dolenjsko spremenili v pogorišče in grobišče. V živih slikah jim je predočil, kaj vse so komunisti naredili na Dolenjskem v vsakem oziru. Ko so obupali nad izvedbo socialne revolucije na Dolenjskem, so se priklatili čez staro mejo, da bi enako uničili še slovensko zemljo tukaj. Da bi pa preprečili to strašno razdejanje na Primorskem, zato so prišli domobranci, da ljudstvo varujejo pred komunističnimi krvoloki. Zato je dolžnost vsakega zavednega Slovenca, da se v tem boju odzove, da stopi na stran domobrancev in v skupnem boju pripomore umirajočemu narodu, da vstane in živi.

Ljudstvo je nagradilo govornika z vzkliki navdušenja, saj je to bila prva jasna beseda, ki so jo ti ljudje slišali o znanih komunističnih načrtih.

Nato je nagovoril ljudstvo še domobranski komandant Svetličič.

»Pot domobrancev je jasna,« je dejal, »ravna«, ne pozna nobenih ovinkov, nobenih stranpoti, mi poznamo samo dvoje: zaveden Slovenec ali zločinski komunist. Kdor ni za komunizem — za kar dobro vem, da primorski Slovenci niso in nikdar ne bodo — naj stopi v naše vrste, da ne bo kdaj zgodovina o nas pisala, da smo zapravili svojo domovino in jo prodali za mazane judovske groše. Naš boj bo neizprosno, ker se za-

vedamo, da je svet in pravičen, zato tudi za ceno svojih življenj ne odstopimo od njega. Pridružite se mu še vi, da bomo priborili slovenski zemlji mir in svobodo«.

Zborovanje je zaključila himna: »Hej Slovenci«, ki jo je ljudstvo s solzami v očeh prepevalo. V veliko presečenjenje vseh so takoj po koncu zborovanja začeli prihajati so se javili v domobranske vrste. Tako velikega in lepega uspeha ni pričakoval nihče.

Že po tem prvem zborovanju se je vse ljudstvo navdušilo za domobrance, vse je izrekalo samo eno željo: odstranite nam takoj terence in vsi bomo vaši!

Tudi mnogim terencem so se že po tem prvem zborovanju odprle oči. Zmajujejo glavami in se za vsako ceno hočejo otresti poslov, ki so jih kot terenci imeli. Vidi se, da je led prebit, da je ljudstvo v teh krajih, čeprav po trpljenju, prišlo do spoznanja in ne bo za nobeno ceno pustilo, da bi mednarodni tolovaji živeli od njegovih žuljev.

Ljudje hočejo miru in svobode. Zato bodo radi sami zgrabili za orožje in branili svoj dom, svojo vero in svojo zemljo!

Badoglieva pomoč slovenskim partizanom

V predzadnji številki našega lista smo prinesli vest nekega švedskega lista, ki je zvedel iz zanesljivega vira, da je »maršal« Tito zaprosil Badogliu, naj mu posodi 20.000 italijanskih partizanov. Te dni je prišlo v Lokovec pri Kalu nad Kanalom 400 italijanskih partizanov, slovenski partizani pa so se umaknili neznanu kam. Pogodba postaja resničnost.

IDRIJA

Pišejo nam: Po 15.IV.1944. so se pojavili v okolici Idrije v farah Gora, Ledine, Spodnja Idrija in Idrija - mesto spet partizani. Ljudstvo je popolnoma obupano zaradi neprestanega ropanja, mobiliziranja, in vsakovrstnih nasilstev s strani partizanov. Ljudstvo je do grla sito partizanov in odkrito kaže svoje nasprotstvo do komunističnih idej,

ki so ga pritirale v to nesrečo. Zaradi tega partizani z ljudstvom postopajo še bolj kruto, češ, da je belogardistično, na drugi strani pa se ljudstvo boji represalij nemške oborožene sile. Vsi želijo, da bi se čim preje ustanovila na Idrijskem močna Narodna straža. Vsi ti isti Slovenci, ki iz oportunitizma ovirajo razmah domobranske

ga pokreta so enaki grobarji ljudstva kot partizani. Radi neprestanih rekvizicij vprežne živine, je upravičena bojazen, da ljudstvo ne bo moglo obdelati polja, in da ga bodo težke razmere privedle do popolnega obupa.

Pomagajte ljudstvu, dokle, je še čas! Obupanci in mrličji pomoči ne potrebujejo!

Gospodarske vesti

DELAVSKE KUHNJE V NEMČIJI

Trenutno posluje v Nemčiji 43.000 obratnih kuhinj, v katerih dobe delavci opoldne toplo kosilo. Večmoma imajo obrati sami svoje kuhinje. Od zasebnih delovnih taborniških jih ima 19.400 svoje kuhinje. Preskrbo obratov, kjer vodstvo lastne kuhinje ne bi bilo gospodarsko, je prevze-

lo 2.000 kuhinj, ki oddajajo preskrbo oddaljenim krajem. V Berlinu n. pr. dajejo dnevno 80.000 obrokov.

Veliko število inozemskih delavcev je povzročilo tudi, da je bilo zanje treba napraviti posebne kuhinje. Leta 1939 je bilo v Nemčiji okoli 3000 obratnih kuhinj z 1 milijonom oskrbovancev, sedaj na jih je 21.000 z okoli 14 milijonov udeležencev. Skupno število oseb, ki se prehranjujejo, cenijo skupno na okoli 26 milijonov.

Ljudski tabori na Goriškem

Odziv na ta oklic je bil res sijajen. Iz vsch krajev dežele je dospelo velikansko število udeležencev. Na kraju zborovanja je kar mrgolelo ljudi. Poznavalci so število udeležencev cenili na 10.000. Prišli so tudi gostje iz Trsta, iz Ljubljane in drugih slovenskih krajev. Na postaji je izvengoriške goste pozdravil dr. Josip Tonkli.

Zborovanje je otvoril dr. Lavrič, prvobornik goriških Slovencev, z gromovitim: »Možje slovenski — pozdravljeni!« Lavriča so brž izvolili za predsednika tabora. Potem sta govorila dr. Josip Tonkli in dr. Josip Vošnjak o zedinjenju vseh Slovencev po postavnih poti. O slovenskem jeziku v šoli in uradih sta poročala Nabergoj in dr. Lavrič.

Govorili so tudi Ernest Klavžar, Viktor Dolenc in J. Živec, nakar so prebrali po zdravne brzojavke. Vihar navdušenja se je dvignil ob brzojavki dr. Bleiweisa iz Ljubljane. Po končanem zborovanju pa so se oglasili pevci in mogočno so zadonele pesmi: »Naprej«, »Hej Slovenci« in mnogo drugih. Ko se je zvečerilo, so pa na Čavnu in po Krasu zagoreli veliki kresovi, brez katerih ni pravega slovenskega narodnega slavlja.

Šempaski tabor se je izvršil v najlepšem redu ter je silno odmeval po deželi. V enem dnevu je bilo na polju narodnega preporeda več dosežene, ga kot v desetih letih običajnega dela.

Pozneje so bili na Goriškem še sledeči tabori: v Bi-

ljani 1. maja 1869, katerega se je udeležilo okoli 6000 Bricev. Geslo tabora je bilo: Vse za domovino! Govorili so briški poslanec dr. Žigon, dr. Josip Tonkli, dr. Karel Lavrič, Matija Doljak iz Solkana, Ernest Klavžar in mladi rodoljub Vincenc Toroš iz Medane. — Za 20. junija 1869 je bil na pobudo pesnika Fr. Cegnarja sklican tabor v Sežani, ki pa je vršil šele 29. maja naslednjega leta. Tudi tega tabora se je udeležilo nad 6000 ljudi. Tudi ta tabor je odmeval daleč na okoli; zlasti pa se je njegov vpliv poznal na Krasu. — Pred sežanskim taborom pa je bil 1. maja velik tabor v Tolminu, na katerem so takratni voditelji naroda obravnavali važna vprašanja.

To so bili res lepi in plodni časi našega narodnega življenja.

Joža Lovrenčič:

Pesem narodne straže

Prišli so časi kralja Matjaža,
dom naš je v stiski težkih nadlog,
mi smo slovenska narodna straža —
z nami je narod, z nami je Bog!

Kar so očetje naši nas učili,
časa ne zmede nikdar nam tok:
vero in dom svoj bomo branili —
z nami je narod, z nami je Bog!

Naša prisega: zemlje slovenske
nikdar ne damo, nikdar iz rok!
Zmagali bomo sile peklenke —
z nami je narod, z nami je Bog!

Prišli so časi kralja Matjaža,
vojske njegove sliši se rog:
Mi smo slovenska narodna straža —
z nami je narod, z nami je Bog!

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

IZ GORICE

Novi poljedelski predsednik je prevzel svoje posle

V navzočnosti nemškega svetovalca v Gorici, goriškega prefekta in odgovornih vodij vseh prehranjevalnih poljedelskih in gospodarskih ustanov ter organizacij je bil novo imenovani predsednik goriškega poljedelstva baron Pir Locatelli Gagelauer uveden v posle pokrajinskega poljedelskega predsednika. Deželni kmetski vodja in vodja poljedelskega ter gozdarskega oddelka pri Vrhovnem Komisarju v Trstu Reinhold Haber je v svojem nagovoru prikazal naloge novo ustanovitvenega urada. Poudaril je, da je najvažnejša naloga vojne gospodarstva izdatno prekrbeti prebivalstvo z živili in preprečiti s tem črnohorzijske posle. Pozval je ob sklepu vse navzoče, da pomagajo in sodelujejo pri zasledovanju tega cilja.

NOV SEDEŽ POLJEDEL-SKEGA KONTROLNEGA URADA

Občinski urad za poljedelsko kontrolo v Gorici se je preselil v nove prostore na Mutijevem korzu št. 5.

SMRTNA KOSA

V Krminu so umrli te dni med drugim 56 letni kmet Anton Skocaj iz Medane, 77 letna gospodinja Marija Klinec vd. Mavrič, 48 letni kmetovalec Karol Markočič iz Biljane.

PONESREČENCI

47 letni Anton Devetak iz mirnske okolice si je zlomit pri padcu levo nogo. Pri delu se je ponesrečil 27 letni Ciril Bitežnik iz Štandreža. Po stopnicah je padel 40 letni Silvij Makuc iz Solkana, ki se je potolkel po levem kolenu, 13 letni učencec Alojzij Vončina iz mirnske okolice je našel izstrelek, ki se je z njim igral Sledila je eksplozija. Vončina je ranjen na levici. Ponesrečenci se zdravijo v goriški bolnišnici.

GORELO JE

v stanovanju Rafaela Garofala v Favettijevi ulici 6 in v stanovanju Pija Erzetiča na Korzu št. 54. V obeh primerih so goriški gasilci s takojšnjo intervencijo preprečili nevarnost, da bi se ogenj razširil.

SMRTNA ŽRTEV IZ-STRELKA

je postal 27 letni Albin Valentinič, ki je imel rane po vsem teleku. Prepeljali so ga v goriško bolnišnico, kjer pa je kmalu po prevozu izdihnil.

BRIC JE PREMOČAN

Voznik Paskval Claretti, doma iz starih pokrajin, je oni dan hotel veselo praznovati svoje rojstno slavo. Krenil je v neko gostilno v ulici Lunga in si ga naročil pol litra. Ker je pol litra za izredne slovesnosti premalo, je obiskal še vrsto drugih gostišč in si ga pošteno privoščil. Teško je bil naložen in močno ga je zanašala, ko se je vračal domov, vendar je šlo še v redu. Ko je pa prišel do domačih stopnic, se je zapeljivi »bric« grdo maščeval, ko je zibajoči se Paskval lezel po stopnicah, mu je spodrsnilo in je tako močno butnil z glavo ob kamnito stopnišče, da se je onestevil. Ko je po kratkih hipih prišel k sebi, je bil kar trezen; bolečina mu je pregnala vinske duhove. Odšel je v bolnišnico, kjer so mu očistili in obvezali grdo in bolečo bunko na čelu.

Nebo nam je poslalo dežja

Gorica, 23. maja.

Goriški mestni prebivalci smo se v nedeljo zbudili sicer zelo nevoljni in godrnjavi, toda okoličanom, podeželanom, vrtnarjem in kmetom je zaigralo srce: z neba ni samo rosilo, temveč prav krepko lilo, tako da bi mogli govoriti o pravi plohi, ki pa je trajala od noči do noči. Nič ne de, ako so bili goriškimi meščanom pokvarjeni nedeljski sprehodi in nedeljske zabave, glavno je, da je zemlja dobila zaenkrat dovolj vlage. Tako sta vrtnar in kmet sedaj hvaležna nebu, da se ju je usmililo in poslalo tako dolgo zaželjeni dež. Štirinajst dni smo morali škropiti naše vrtove, sedaj nam zaenkrat, ni treba, zakaj dež je oživil vso naravo in rast je pognala v naši lepi deželi zopet bujnejše in lepše.

IZMAKNJENA TOBAČNA IZKAZNICA

Ko je šel 50 letni Alojz Simoniti zvečer z dela proti svojemu stanovanju na Rafatu, se je mimogrede ustavil v neki mestni prodajalni. Ko je vzel iz žepa listnico, je brez posebne pažnje položil tobakno izkaznico na prodajno mizo. Trenutek raztresenosti je zadostoval, da mu jo je neznan zlikovec izmaknil. Po brezuspešnem iskanju in povpraševanju je možakar potrjen krenil proti domu. Kar otožen je bil, ker je moral tako nenadoma dati slovo priljubljenim cigaretam.

Dopisi

IZ GORICE

Mi gremo naprej, naši nasprotniki se že umikajo na celi črti. Dotični, ki so krivi toliko gorja, se že perejo, češ, tudi jaz sem bil zapeljan, ker sploh nisem vedel za kaj gre in sem se moral ukloniti terorju ali pa poginiti. V redu, odpuščanje je lepa čednost človečanstva ali predno pride do odpuščanja, mora biti kesanje resnično in krivica, kolikor je mogoče, poravnana. Naš narod ni krvoločan, pač pa je njegova duša mehka in mi vsi vemo, da si razna ubojstva so sadovi judovskega terorizma, ki je, žal, zadobil celice v sru in duši nekaterih duševno bolnih ljudi, ki bodo v kratkem sami svoje zločine sodili z lastnim samomorom. Kmalu vam bode bila dvanajsta ura, še je čas, da pravočasno spoznate svoje zmotne in se vrnete v naročje domovine, katera ljubi vse srnove enako, kadar se isti borijo za njen podvig. Komunistem ne bode rešil našega naroda, rešil ga bo Domobranec, kajti on se zares bori za svobodo, dočim se komunist bori za svetovno suženjstvo vsega tega, kar je najlepšega in najplemenitejšega v sreih in v dušah krepkega in zdravega človečanstva.

IZ KALA NAD KANALOM

Predragi »Goriški list!«

Če bi slepec ugledal sonce, bi ne užival radosti, katero uživamo mi, s tem, da v teh težkih urah si prišel nas tolažit s toliko zaželjeno materino besedo.

Ni samo eno oko se orosilo od sreče ko si se vtihotapil pod zaščito suknje zavednih občanov v naše gorske od vseh pravičnih zapuščene vase.

Saj bi gospod urednik gotovo ne odobral to naše

Svet Križ - upanje in hrepenenje vseh Bricev

Slavci prepievaj, čriešnje rdačiejej' — Škantira Svet Križ, podviž se — podviž!

K sv. Križu pordečijo češnje prvence; otroci si jih zatikajo na ušesa kot rubinaste uhane, za majnice (binkošti) jih že trgajo in »vabirajo« v košare, v cajne in čestilce; po bregovih zakrvavijo v soncu, ko jih veterce razgrne izza perja, črni kosi jim pojejo jutranjice in večernice; nad Kojškimi pritrkava Svet Križ, slavci mu odmevajo v seči zakraj brajd, mati zemlja dehti v sreči pomladanskega spočetja in novega razodetja.

Svet Križ nad Kojškim stoluje in se razgleduje po svojih holmih in gričih in po svojih vasicah — golobinah, ki čepo vrh zelenih gor; rad bi — kakor nekdanji veličasten in dostojanstven — sprejemal goste romarje od daleč in od blizu.

Celo Kojško s svojo graščino, s Svetim Križem daje podobno trdnjave ali tabora,

spanje; bo rekel Slovenec v Gorici, če bi dobro ne vedel, kje naše vasece ležijo in kdo gospodari nad njenimi prebivalci, ki kličejo po življenju.

Nismo spali, od prve ure smo s teboj, le žrtve smo razmer. Po isti poti, kateri si ti prišel do nas, tudi mi pošiljamo tebi našo naklonjenost, naše pozdrave in srčna voščila, z upanjem, da nam boš zabilisal znamenja težav, katere so naše duše in telesa prenesla v desetletjih, posebno pa še tiste madeže, katere so nam nadeli le v par mesecih rdeči markanti našega naroda.

Vsi smo s tabo, le tu pa tam je še kakšen graditelj papirnatih gradov, katerim v službo radovoljno odstopimo naš del pridobljene svobode. Oštali bomo pa tebe podpirali z vsemi močmi, ker upamo v tebe, da nam boš tisočero poplačal, s tem, da nam prineseš v naprej večje tolažbe, večje moči k vstaji potepnih Slovencev in luč pameti zakrknjenim.

Pozdravljen! Bog te živi, dragi Goriški List!

IZ DORNBERGA

Pretekli teden so nas obiskali naši vrlji domobranci. Prikorakali so veselo in čvrsto z narodno trobojnico na čelu, pevajoč domače lepo doneče pesmi. Prišli so le mimogrede, a dovolj, da smo izpoznali, da so domobranci naše gore list, kri iz naše krvi in da so borci za svobodo in blagor naše domovine. Ko so nam domobranci zapeli našo himno »Hej Slovenci«, tedaj je vse prisotno ljudstvo zaploskalo z rokami in pobožno poslušalo harmonično petje naših domobrantskih fantov. Marsikatero oko je zarosilo. Želimo da bi se vsa naša mladina tesno povezala z domobranci in začela delovati v korist in blagor našega ponižanega in teptanega naroda. Le tako bomo dosegli zaželjeno svobodo.

IZ GORENJE VIPAVSKE

Počasi prihaja v mnogih spoznanje, da je potreben odpor nas samih, da se dvignemo, da z besedo in dejanjem javno dokažemo, da Vipavci nismo nikdar bili, nismo in ne bomo nikdar postali komuni-

Svet Križ sam pa je kot gradišče, ki so ga nekdanj obdajali štirje stolpi. Od teh je eden še ostal; zadaj za cerkvijo in pokopališčem je bil tretji stolp — in govori, da se je na tem mestu dvigal kojčanski grad — kakor kažejo še mali sledovi Zvonik Svetege Križa pa predstavlja ostanek grajskih vrat kojčanskega gradu.

Posebna znamenitost Sv. Križa na jezeru (kakor ga tudi nazivajo zaradi mnogih izvirkov na holmu) je notranost njegove cerkvice, ki predstavlja v svojem glavnem oltarju — gotskem-renesančnem lesorezu pravo in redko umetnino iz l. 1515. (Stranska oltarja iz leta 1698 in 1700).

Pred ta znameniti oltar so prihajali romarji iz bližnjih domačih dežel, pa tudi iz Koroke in Štajerske (Poljčan, Konjic) — peš in bos, prepevajoč med trtami in češnjami in so se razgnili po vsem holmu in okrog Kojškega, da so

potem poljubili božje razpelo svetega lesa in se odpočili v sadnem vrtu zlahnih dreves.

Sloves Sv. Križa se je ohranilo do današnjega dne, lepa legenda priča o njegovem čudovitem postanku — in očit pobožnih Bricev se ozirajo vse leto tja gori na čudodelni holm nad Kojškim, ki še vedno gospoduje nad brdi.

Svetokrižki zvon se redko kdaj oglasi — a vedno slovesno. V postu »se posti« celih 40 dni v globokem molku, toda na veliko soboto zjutraj prvi od vseh briških zapoje velikonočno glorio — in šele za njim se smejo odzvati vsi ostali njegovi bratje in bratci.

Svet Križ! Zremo te le od daleč; letos ne bomo poromali k tebi, a tvoje znamenje smo si vtisnili v svoja srca in duše do takrat, ko zapoje tvoj očetovski zvon vstajenje svojih briških sinov in ko nas boš ti sprejel v soncu pojočih brd in v škrlatu rdečih češenj.

V letih dobrih, v letih trdih: Svet Križ bo zmagal v Brdih!

CAS JE ZLATO

Tako je dejal ravnatelj nekega podjetja nekemu uslužbencu ob koncu meseca, ko mu je izplačal nekaj desetakov manj kot navadno. Uslužbenec Lojze je namreč prišel parkrat kar celih dvajset minut prepozno.

»Prav res«, je vzdihnil Lojze ob pogledu na bankovce, ki jih je zganil nekoliko manj kot doslej vsak mesec. In ko je šel skozi vrata, je še dostavil, a tiho, da ga ravnatelj ne bi slišal:

Krive so pa javne ure. Vsaka kaže drugače, ti pa vedi katera je prava.

Saj je vstal vedno pravočasno, a tam na promenadi ga je premotila, da je pogledal na uro, ki nasproti gledališča tako ponosno gleda na mimoidoče, kot da bi jim hotela reči: »Seveda, vi morate svoj korak včasih pospešiti, jaz grem pa vedno v istem ritmu.«

Ko je namreč pogledal nanjo, je videl da je njegova žepna ura celih deset minut prehitra. Kar užaljenega se je čutil, kajti njegova je bila švicarka in je še vedno pravilno tekla. Zdaj mu je pa kar ušla! No, pa se je hitro potolažil. Tako lahko stopi, malo počasneje in še v miru pokadi eno polovičko. Toda šment! V službo je prišel celih dvajset minut prekasno. Delovodja ga je ošvrknil s pisanim pogledom, a ko se je to parkrat ponovilo, je občutil posledice na plači. Zdaj je vedel, kje tiči vzrok. V tisti uri namreč pred gledal. Verdji, ki se ji vrte koleščki po mili volji. Včasih je pogledal na uro v steni kolodvorskega poslovnja, a zdaj je že precej mesecev, kar je slepa. Najboljše bi bilo, da bi je sploh ne bilo tam, bi vsaj ne razburjala po nepotrebem nervoznih potnikov. Najboljše so cerkvene ure, a kdo bo tekel vedno tako daleč gledat tiste neutrudljive korake? Pa tudi poštna ura se še nekam dostojno vede. Njena navzočnost nekoliko moti uro v steni tržnega poslojpa.

Zdaj se pa ubogi Lojze zanese le na svojo staro uro, ki jo naravna ob pozdravu širne ob deseti uri.

